

Datacenters & AI
de fysieke onderlaag van een
nieuwe economie

'Het is essentieel dat we een serieus ondernemingsklimaat creëren voor bedrijven in de AI-sector'

Deborah Nas

Inhoud

4 **Waarom niemand meer om AI heen kan**

AI is geen hype maar een nieuwe realiteit gestut door harde feiten en cijfers

6 **Hoe de Nederlandse AI-infrastructuur met vallen en opstaan vorm krijgt.**

Charlotte de Mos, head of Data, Intelligence & Strategy bij Savills Nederland, Alexander Scholtes (D66), wethouder Amsterdam

onder andere verantwoordelijk voor de portefeuille ICT en digitale stad & Fahid Minhas, directeur Neprom

10 **Deborah Nas: De vraag is niet of we datacenters willen, maar voor wie en waarvoor**

12 Stijn Grove, managing director van Dutch Data Center Association: **Datacenters zijn niet oorzaak maar oplossing van netcongestie**

14 **Maurits van Haare Heijmeijer, CBRE-head of Datacentres NL: Doodzonde als we de door AI aangejaagde groei missen**

16 **De keuzes die Nederland vandaag maakt bepalen onze positie in de digitale machtsverhoudingen van morgen**

18 **De fysieke ruimte achter de digitale economie: de cijfers**

Voorwoord

Verandering ging nog nooit zo snel als nu en zal nooit meer zo langzaam gaan.' Die uitspraak voelen we vandaag de dag in vrijwel iedere sector. Technologische ontwikkelingen volgen elkaar in hoog tempo op en nieuwe innovaties worden sneller dan ooit omarmd. Dat merken wij niet alleen binnen de vastgoedwereld — bijvoorbeeld op het gebied van data, taxaties en digitalisering — maar in onze hele samenleving.

Waar deze ontwikkelingen exact naartoe leiden en wat de uiteindelijke impact zal zijn, weten we nog niet. Zeker is wel dat kunstmatige intelligentie en digitalisering onze economie, arbeidsmarkt en manier van samenleven ingrijpend zullen veranderen. Communicatie verandert, bestaande beroepen verdwijnen en nieuwe functies ontstaan. De vraag hoe Nederland hiermee omgaat, welke keuzes wij maken en hoe wij deze innovaties verantwoord inpassen in onze samenleving, is één van de grote opgaven van deze tijd.

AI is inmiddels niet meer weg te denken uit ons dagelijks leven en onze werkomgeving. Daarmee groeit ook de behoefte aan dataopslag, rekenkracht en digitale infrastructuur. Datacenters vormen hierin een onmisbare schakel.

Wat gebeurt er als Nederland te weinig ruimte biedt aan datacenters en digitale infrastructuur? Dan worden we afhankelijker van andere landen voor opslag, rekenkracht en technologische ontwikkeling. Dat kan economische groei beperken en onze concurrentiepositie verzwakken. Tegelijkertijd zien we dat Europa fors investeert in technologische zelfstandigheid. Zo wordt in Dresden gewerkt aan een nieuwe Europese chipfabriek, ondersteund vanuit de Europese Chips Act. Deze fabriek moet bijdragen aan meer digitale autonomie, leveringszekerheid en economische weerbaarheid binnen Europa.

Ons land speelt met bedrijven als ASML, NXP Semiconductors en een sterke digitale infrastructuur al een sleutelrol in het Europese technologie-ecosysteem. Dat biedt kansen voor innovatie, werkgelegenheid en economische groei, maar vraagt tegelijkertijd om scherpe keuzes rondom ruimte, energie, duurzaamheid en netcapaciteit.

Want ook het tegenovergestelde scenario kent risico's. Wanneer we te veel capaciteit faciliteren zonder duidelijke visie, kan dit ten koste gaan van woningbouw, bedrijvigheid, voorzieningen, defensie en de energietransitie. Juist daarom moeten overheid en marktpartijen samen bepalen welke rol Nederland wil innemen in de digitale economie van de toekomst.

In dit magazine van NVM Business over Datacenters & AI komen experts vanuit verschillende invalshoeken aan het woord over de kansen, dilemma's en maatschappelijke impact van deze ontwikkeling.

Ik presenteer dit magazine graag als een uitnodiging om gezamenlijk het gesprek te voeren: zorgvuldig, realistisch en met oog voor de lange termijn. Alleen door samenwerking kunnen we ons land economisch sterk, digitaal weerbaar en toekomstbestendig houden.

Alwin Driessen
Waarnemend voorzitter NVM Business

Waarom niemand meer om AI heen kan

AI is geen hype maar een nieuwe realiteit gestut door harde feiten en cijfers. Ons land staat volgens AI-adepten aan de vooravond van een heuse rally. Niet alleen zal een deel van de astronomische Amerikaanse AI-investeringen hier neerslaan. Ook de Europese Unie en Nederland zelf willen een eigen AI-infrastructuur opbouwen. De vraag is evenwel of er ruimte voor is.

Sinds enkele jaren is kunstmatige intelligentie (artificial intelligence, ofwel AI) overal doorgedrongen, van huiskamers en collegezalen tot boardrooms en ziekenhuizen. Sinds de lancering van AI-model ChatGPT (OpenAI) in 2022, zijn alternatieven als Gemini (Google), Claude (Anthropic) en Grok (xAI) en opkomende concurrenten als het Franse Mistral en het Chinese DeepSeek elke week in staat beter te schrijven, coderen, complexe problemen op te lossen en taken over te nemen. Tegelijkertijd kan geen enkele onderneming of overheid meer buiten cloudplatforms van hyperscalers als AWS (Amazon), Google Cloud en Azure (Microsoft) voor rekenkracht, data-opslag, het trainen van AI-modellen en applicatiebouw en -beheer.

Honderden miljarden

Hiervoor moet een compleet nieuwe

infrastructuur worden opgetuigd. Zoals wegen het fundament legden voor de moderne mobiliteit, plaveien geavanceerde AI-chips, een energie-intensieve infrastructuur en bovenal enorme AI-datacenters de weg naar de AI-samenleving. De AI-industrie maakt zich dan ook op voor een exponentiële groei. Elke sector rekent dankzij AI op technologische doorbraken, of het nu zelfrijdende auto's, snelle opsporing van kanker, nieuwe medicatie voor zeldzame ziektes of robotisering van landbouw- en bouwsector gaat. Die belofte van AI leidt volgens analisten tot 2030 wereldwijd tot 5.200 miljard dollar aan investeringen, het leeuwendeel door de grote Amerikaanse en Chinese spelers. Zo investeren alleen dit jaar de Amerikaanse techgiganten Alphabet (Google), Meta, Amazon, Microsoft en Oracle al 700 tot 750 miljard dollar in AI-infrastructuur.

Soeverein

Ook Europa en Nederland zijn sinds kort in de ban van AI. Europa beschikt echter over slechts 5 procent van de wereldwijde AI-rekenkracht, tegenover zo'n 85 procent in de Verenigde Staten. De Europese Commissie wil niet meer afhankelijk zijn van de Amerikaanse big-techsector die bovendien een zetstuk kan worden van de steeds autoritairdere president Donald Trump. Europese digitale strategische autonomie is daarom het doel. Via het vehikel InvesAI wil de EU tot 200 miljard euro subsidie ophalen voor de bouw van soevereine AI-infrastructuur. Ook stelt de EU 20 miljard euro beschikbaar voor vijf AI-gigafabrieken in EU-landen met de beste plannen. Europese bedrijven verwachten tot 2030 290 miljard dollar (ongeveer 250 miljard euro) aan AI-investeringen, aldus de Worldwide AI and Generative AI Spending Guide. Van dat kapitaal is 176 miljard euro afkomstig van buitenlandse, meest Amerikaanse techbedrijven.

AI-ambities Nederland

Nederland anticipeert enthousiast op de zich ontvouwende AI-rally. Eind 2025 presenteerde het ministerie van Economische Zaken het Nationaal AI-deltaplan, geschreven door zes jonge tech/ai-experts. Het eind februari aangetreden kabinet-Jetten nam de aanbevelingen grotendeels over. Zo omarmt het de focus op AI-adoptie bij

Kabinet-Jetten omarmt grotendeels het AI-deltaplan

overheid en bedrijven, de bouw van eigen rekenkracht-infrastructuur en de wens om AI-hoofdkantoren aan te trekken. Als eerste concrete stap trekken overheden 200 miljoen euro subsidie uit - waarvan 70 miljoen van het kabinet en 70 miljoen van de EU - voor een kleine AI-fabriek in Groningen. Hierin komen een supercomputer en een expertisecentrum om AI-modellen te ontwikkelen voor zorg, defensie en landbouw. Daarnaast trekt het kabinet 500 miljoen euro uit voor een agentschap dat tech-doorbraken moet financieren. Ook nam het de conclusie van oud-ASML-directeur Peter Wennink over dat digitalisering en AI een van de vier cruciale strategische pijlers van het

toekomstige verdienvermogen van Nederland vormen.

Ontwikkelpijlijn

De Nederlandse datacentermarkt wil de AI-hausse van harte faciliteren. Met Amsterdam als grote Europese tech- en internethub rekent het op een flinke piece of the pie. De AI Coalitie voor Nederland (AIC4NL) heeft de harde en zachte ontwikkelpijlijn aan AI-investeringen tot 2030 bij elkaar opgeteld en komt uit op 3 tot 6 miljard euro. Zo investeert Google 1,2 miljard euro in twee hyperscale-datacenters in Groningen en Winschoten. Exploitant QTS bouwt een datacampus in Groningen Eemshaven van 1,4 miljard euro, terwijl

Oracle 1 miljard euro wil investeren in AI-infrastructuur en -datacenters rond Amsterdam. Pure DC is dit jaar in Amsterdam-Westpoort begonnen met de bouw van een datacampus van 1 miljard euro voor Microsoft. In het AIC-4NL-overzicht is het meest ambitieuze project niet meegenomen, te weten de 7,5 miljard euro kostende AI-gigafactory van het Nederlandse Volt Data-centres. Het kabinet wil er echter geen geld insteken, omdat de vraag naar de te bieden rekenkracht in ons land zou ontbreken.

Andere kant van medaille

Maar er zit ook een andere kant aan dit verhaal. De vraag is of al die miljardeninvesteringen hier wel kunnen landen. Nederland zit grotendeels op slot door netcongestie. Provincie Utrecht en Amsterdam hebben zelfs een keiharde bouwstop voor datacenters. En datacenters hebben hun reputatie tegen. Met name AI-datacenters zouden onze schaarse ruimte, stroom en water opslurpen. Die zorgen zijn niet uit de lucht gegrepen. Zo staat het stellen van twintig tot vijftig vragen aan ChatGPT gelijk aan een half liter waterverbruik, becijferde de Universiteit van Californië onlangs in tijdschrift Nature. Een AI-zoekopdracht verbruikt tien keer meer energie dan een reguliere Google-vraag. Landelijk netbeheerder Tennet verwacht dan ook dat het stroomverbruik van datacenters vanwege AI in 2030 verdubbelt van 5 naar 10 procent tot mogelijk zelfs 15 procent van het totale verbruik. Hoe de vork in de steel zit, wat nut en noodzaak van AI is, waar de kansen en bedreigingen liggen en hoe de vastgoedsector op de verwachte AI-rally kan inspelen, vroeg NVM Business aan talloze experts en betrokken partijen.

Hoe de Nederlandse AI-infrastructuur met vallen en opstaan vorm krijgt

Charlotte de Mos, head of Data, Intelligence & Strategy bij Savills Nederland

Nederland moet met een eigen AI-infrastructuur economisch opstoten in de vaart der volkeren. Daarover zijn gemeente Amsterdam, Neprom en Savills het eens. Maar dat dit uitgerkend in Amsterdam gebeurt, noemt Neprom een onverstandig besluit. 'Een AI-datacenter in overbelast stedelijk gebied vormt een bedreiging voor de woningbouwopgave.'

Nederland ziet een voorname rol voor zich weggelegd in de Europese uitrol van de gewenste soevereine AI-infrastructuur. Dat van de grofweg 250 miljard euro aan verwachte Europese investeringen tot 2030 vooralsnog een schrale 2 procent - 3 tot 6 miljard euro - in Nederland landt, lijkt dan tegen te vallen. Zeker omdat Amsterdam een cruciaal dataknooppunt is en Nederland binnen de EU tot de koplopers behoort op het gebied van connectiviteit en AI-adoptie onder burgers en bedrijven. Het wat tegenvallende investeringsvolume verbaast vastgoedadviseur Savills niet.

'Een opeenstapeling van regelgeving, netcongestie, stikstof en het ontbreken van landelijk beleid maken nieuwbouw in heel Nederland lastig. Amsterdam was in 2019 nog de grootste datacenterhub van Europa. In 2020 nam Londen die positie over van Amsterdam. Door het moratorium op nieuwbouw staat Amsterdam nu na Frankfurt op de derde plek. Ons Europese researchteam heeft berekend dat Amsterdam in 2030 naar de vierde plaats zal zijn gezakt. Overigens blijft Metropoolregio Amsterdam (MRA) in Nederland de onbetwiste datacenterhotspot; ongeveer 73 procent van alle Nederlandse datacenters staan in MRA', verklaart Charlotte de Mos, head of Data, Intelligence & Strategy bij Savills Nederland.

Dilemma

Dat de nieuwbouwfokus op AI-datacentra komt te liggen, maakt de opgave volgens haar niet eenvoudiger. 'Tot 2030 zijn steeds meer AI-datacentra nodig om te voorzien in de grote vraag naar AI-rekenkracht. Daarvoor is meer en betrouwbaardere netcapaciteit nodig. Dat vergroot de maatschappelijke en ruimtelijke druk verder, omdat AI-datacentra veel meer vermogen en een veel intensievere koeling vergen. Maar in de strijd om schaars water en stroom vormen datacenters geen prioriteit. De AI-en datacentermarkt is echter een van onze essentiële groei-sectoren waarmee ons toekomstig verdienvermogen, productiviteitsgroei en banengroei zijn

verbonden. De datainfrastructuur legt daarmee de bodem onder de hele economie.'

Dit dilemma wordt nergens beter geïllustreerd dan in het Amsterdamse industriegebied Westpoort. Terwijl er in mei ongeveer 600 bedrijven en instanties wachten op een stroomaansluiting in Amsterdam, is daar de bouw van het grootste AI-datacenter van Nederland gaande. Bijdragen aan de Nederlandse digitale soevereiniteit doet het niet. Het datacenter van ruim 1 miljard euro, ontwikkeld door het Britse Pure DC met kapitaal van het Amerikaanse Oaktree, is bestemd voor de Amerikaanse Microsoft. Het megadatacenter van 100.000 m²

'Amsterdam zelf, veel andere overheden en steeds meer bedrijven willen Europese AI die aan onze normen en waarden voldoet'

Alexander Scholtes (D66), wethouder Amsterdam onder andere verantwoordelijk voor de portefeuille ICT en digitale stad

krijgt een IT-vermogen van 78 megawatt, goed voor een jaarlijks stroomverbruik van 807 miljoen kilowattuur. Volgens de vergunningaanvraag vergt de koeling ervan per week drie olympische zwembaden aan water.

Bijdragen aan data-soevereiniteit

Amsterdam is ongelukkig met de komst ervan, erkent wethouder Alexander Scholtes (D66), onder andere verantwoordelijk voor de portefeuille ICT en digitale stad. 'Amsterdam heeft sinds 2025 weliswaar een bouwstop voor datacenters tot 2035, maar dáárvoor zijn nog zes vergunningen verleend voor nieuwbouw. Het is zonde dat het grootste datacenter aan één hyperscaler wordt verhuurd. De schaarse stroom en ruimte vergen een strategischer aanpak hoe die infrastructuur in te zetten. Amsterdam ziet liever dat Nederlandse en Europese tech-partijen een soevereine Europese data-infrastructuur opbouwen. Ik zou graag willen dat ik bij de komst van datacenters op dit criterium kan sturen. Maar zolang gemeenten die juridische ruimte niet krijgen van Brussel en Den Haag, vraag ik de sector of ze bereid zijn bij te dragen aan digitale autonomie. Als tenminste een deel van de capaciteit in de geplande datacenters naar Nederlandse en Europese spelers gaat, hebben we daar allemaal baat bij.'

Neprom-directeur Fahid Minhas is verontwaardigd over de bouw ervan. 'Amsterdam heeft een hele grote woningbouwopgave. Dat er dan uitgerekend een hyperscaler in het Westelijk Havengebied komt, is wrang. Hier is Haven-Stad gepland met 40.000 tot 70.000 woningen. Dit AI-datacenter gaat heel veel van de beschikbare stroom opslurpen, terwijl ook Amsterdam te maken heeft met netcongestie. Mocht Haven-Stad niet doorgaan, dan heeft de zittende industrie ook hele zware stroomaansluitingen nodig voor de bouw en onderhoud van marineschepen. Wat het nog wranger maakt, is dat woningontwikkelaars er alles aan doen om netbewuster - energiezuini-

ger - te bouwen. Maar de meerkosten per woning zijn 10.000 tot 15.000 euro. Amsterdam zegt tegen ontwikkelaars dat ze 2 procent mogen verdienen aan een project. Op een woning van vier ton is dat 8.000 euro; de winstmarge slaat dus om in een stevig verlies.'

Gebrek aan bestuurlijke daadkracht

Provincie en gemeente hadden hier volgens hem al langer geleden beter over moeten nadenken. 'Toen de vergunningverlening liep, was netcongestie al een latent probleem. Destijds was een hyperscale al niet toegestaan in Amsterdam. Maar de ontwikkelaar slaagde er met slimme trucjes in om onder de criteria van een hyperscaler uit te komen door met het plan te komen van drie torens van 85 meter hoog op drie aparte stroomaansluitingen van elk 26 megawatt. Provincie en gemeente hadden niettemin het ETFAL-criterium (Evenwichtige Toedeling van Functies aan Locaties) kunnen gebruiken om hierop te acteren. Dat dit niet is gebeurd, vind ik een gebrek aan bestuurlijke daadkracht. Maar dit is ook een gevolg van het ontbreken van Rijksregie op Nederlandse datacenters.'

De Neprom-directeur benadrukt niet tegen nieuwe datacenters te zijn. 'Het is goed om te streven naar digitale autonomie en veilige data-opslag. Nederland moet (AI-) datacenters daarom faciliteren. Maar niet als die het overvolle net verder belasten. In de VS staan de grootste AI-datacenters naast kerncentrales vaak in een lege woestijn. Doe het in Nederland dan op een plek met goedkope grond, met zelfvoorzienende stroom en zonder concurrerende vitale functies. De Eemshaven was daarvoor perfect geweest, net zoals de Rotterdamse Maasvlakte; daar is de bouw van woningen, ziekenhuizen of stations toch onmogelijk. Maar als datacenters op de verkeerde plekken blijven komen, raakt het jaarlijkse bouwdoel van 100.000 verder uit zicht. Dan vormen datacenters eerder een bedreiging dan een verrijking.'

Soevereine overheidscloud

Wethouder Scholtes is het daarmee grotendeels eens. 'Grote AI-datacenters kunnen ook elders worden gebouwd. Maar netcongestie blijft verdomde lastig en beperkt ons overal. Dus allereerst is het belangrijk dat de overheid en netbeheerders als Liander nog meer en sneller investeren in uitbreiding van het elektriciteitsnet. Van belang nu is dat ik in mijn recente ambtsgesprek met de sector databedrijven heb gevraagd ons te helpen met de opbouw van digitale autonomie voor Amsterdam en heel Nederland. Hoewel niet iedereen dezelfde belangen heeft, gaven de meeste datapartijen aan hierin graag samen te werken. Dat is ook in hun belang en die van de Europese markt; de vraag naar soevereine data-infrastructuur gaat enorm toenemen. Amsterdam zelf, veel andere overheden en steeds meer bedrijven willen Europese AI die aan onze normen en waarden voldoet.'

De hoofdstad gaat er ook zelf mee aan de slag, legt hij uit. 'Een groot deel van onze data en die van vrijwel alle overheden staan op servers en in de cloud van Microsoft. Ook de meeste nutsvoorzieningen en andere cruciale dienstverleners hebben hun data-opslag uitbesteed aan grote Amerikaanse tech-partijen. Nu zien we wat de nadelen daarvan zijn en hoe kwetsbaar ons dat maakt. Bijna iedereen zit in de Amerikaanse cloud, waar bijvoorbeeld een regering-Trump via de Cloud Act toegang tot kan krijgen. In de huidige geopolitieke context is dat niet langer ondenkbaar. Amsterdam wil de komende tien jaar een autonome digitale infrastructuur opbouwen. Mijn mailbox zit vol met Nederlandse en Europese tech-partijen die ons daarbij willen helpen. Maar een volwaardige soevereine overheidscloud bouw je niet als stad. Daarvoor zijn investeringen en gezamenlijke regie vanuit Den Haag nodig.'

Innovatieve nieuwbouw

Savills ziet marktpartijen hierop al inspelen. 'Bij nieuwbouw worden nu vooral gebruikers gezocht die zich

richten op Nederlandse en Europese autonomie. Dat is zelfs het voornaamste selectiecriterium voor de schaarse ontwikkelruimte aan het worden. Feit blijft dat datacenters een integraal onderdeel van de digitale economie vormen; alles in de cloud, fintech, AI en binnenkort 6G zijn afhankelijk van capaciteit in datacentra. Ook cybersecurity en vooral onze soevereiniteit hangen er vanaf. Dat vraagt wel om een helder nationaal investeringsbeleid en een integrale benadering van ruimte, energie en economie. Om het draagvlak van datacenters te vergroten is bovendien heel zorgvuldige ruimtelijke inpassing en goede participatie van omwonenden nodig', concludeert De Mos.

'Nederland moet (AI-) datacenters faciliteren, maar niet het overvolle net belasten'

Fahid Minhas, directeur Neprom

Innovatie vergroot volgens haar de slagingskans van toekomstige nieuwbouw. 'De datacentermarkt heeft enorm geïnoveerd. Sommige datacenters vormen energiehubs dankzij zonne- en windenergie, batterijsystemen en de levering van restwarmte van de servers aan bijvoorbeeld kassen. In Zeeland wil het Eindhovense Thorizon de eerste commerciële gesmoltenzoutreactor van Europa bouwen die volgens Thorizon kan worden aangesloten op een groot datacenter van een hyperscaler die mee-investeert. Het waterprobleem is ook oplosbaar. Hyperscaler-datacenters van Google en Microsoft gebruiken voor hun koeling al gezuiverd afvalwater en regenwater.'

Regierol

De Neprom-directeur hoopt voortaan op een echte regierol van het Rijk. 'Gelukkig komt het kabinet na decennia weer met een visie op ruimtelijke ordening. Dat Nederland heel lang geen ro-beleid had, heeft geleid tot knelpunten en elkaar in de wegstaande functies. Met de nieuwe nota Ruimte, die het parlement hopelijk na de zomer goedkeurt, komt er regie op landbouw, water, klimaat, natuur, woningbouw en economische ontwikkeling. De Randstad is daarin weliswaar de drager van de economie. Maar ook de stedelijke regio's daarbuiten, de Bandstad, wil het kabinet beter benutten voor onder andere woningbouw. Dat is cruciaal om te voorkomen dat de Randstad dichtslibt en vastloopt. De uitdaging daarbij is wel hoe meer werkgelegenheid naar de Bandstad te krijgen.'

'De vraag is niet of we datacenters willen, maar voor wie en waarvoor'

Wil Nederland een digitaal soevereine economie opbouwen, moet het kabinet met een geloofwaardig gefinancierde, grootschalige AI-strategie komen en Nederlandse en Europese AI-startups faciliteren. Dat betoogt innovatieprofessor Deborah Nas. 'Het is essentieel dat we een serieus ondernemingsklimaat creëren voor bedrijven in de AI-sector.'

Nas is TU Delft-professor Strategic Design for Technology-Based Innovation. Volgens haar heeft Nederland op papier een sterke uitgangspositie met een chipmachinebouwer als ASML en AMS-IX als een van de grootste internetknooppunten. 'Maar we zijn veel zwakker vertegenwoordigd in hyperscale cloud en AI-compute. Juist hiernaar verschuift momenteel veel economische en geopolitieke macht. Vooral in de VS zien we een enorme versnelling. Zo sloot Anthropic in mei een overeenkomst met SpaceX voor toegang tot de volledige compute-capaciteit van het Colossus 1 datacenter in Memphis met meer dan 300 MW en ruim 220.000 AI-computerchips van Nvidia (GPU's). In heel Europa hebben we daar niet eens een equivalent voor.'

Ontslaggolf

Ze is ervan overtuigd dat AI productiviteit en werk ingrijpend gaan beïnvloeden. 'We moeten rekening houden met een economie waarin productiviteit en bedrijfswinsten kunnen stijgen, terwijl grote groepen werknemers hun baan verliezen. Nu AI steeds beter wordt, worden loonkosten bij tech-bedrijven steeds vaker ingeruild voor rekenkracht. Dat is het meest zichtbaar in Silicon Valley. Microsoft biedt vrijwillig vroegpensioen aan 7 procent van zijn Amerikaanse medewerkers. Cloudflare schrapt 20 procent van de banen met de toelichting dat het interne AI-gebruik in drie maanden met meer dan 600 procent was gestegen. Meta gaat 10 procent van het personeel ontslaan en vacatures niet invullen.'

Hoe dit voor Nederland uitpakt hangt volgens haar mede af van wat we de komende drie jaar bouwen aan eigen infrastructuur. 'De AI-gedreven economie vereist rekenkracht. Bedrijven die snel willen schalen, en straks ook landen, zijn afhankelijk van toegang tot datacenters met AI-infrastructuur. Digitale soevereiniteit is niet langer een IT-vraagstuk, het is een geopolitiek vraagstuk geworden. Onze ziekenhuizen draaien op de Amerikaanse cloud. De Belastingdienst maakt gebruik van diensten van Microsoft. Gemeenten staan op AWS of Azure. Dat werkte uitstekend zolang de Atlantische verhoudingen stabiel waren. In 2026 is dat geen vanzelfsprekendheid meer. Het kernprobleem is de Amerikaanse CLOUD Act. Die maakt dat Amerikaanse cloudproviders onder bepaalde juridische procedures verplicht kunnen worden data te verstrekken, ook wanneer die data fysiek in Europa staat. Een datacenter op Nederlandse bodem is dus niet automatisch een Nederlandse datakluis.'

Industriepolitiek

Een vorm van industriepolitiek is dan ook onontkoombaar, stelt Nas. 'Frankrijk is daar actief mee bezig, getuige het AI-ecosysteem dat rondom Parijs ontstaat. In Nederland heeft het kabinet zijn mond vol van digitale soevereiniteit, maar zet geen concrete stappen. Nederland heeft nog geen geloofwaardig gefinancierde, grootschalige soevereine cloudstrategie die kan concurreren met Amerikaanse hyperscalers. De overheid lijkt niet garant te willen staan voor rekencapaciteit, er zijn geen aanbestedingsregels die echte Nederlandse aanbieders voorrang geven en inkoop- en aanbestedingsprocedures zetten startups buiten spel.'

De vraag is niet of we datacenters willen, maar voor wie en waarvoor, betoogt de innovatieprofessor. 'Soevereine Europese of Nederlandse cloudcapaciteit voor zorgdata zou maatschappelijk zwaarder moeten wegen dan een Amerikaans datacenter dat Netflix-bytes streamt. AI-rekenkracht voor Europese en Nederlandse modellen moet voorrang krijgen. Zonder eigen compute kunnen we geen taalmodellen trainen die onze taal, onze waarden en onze wetgeving respecteren. Dat is een randvoorwaarde voor digitale soevereiniteit. Daarnaast moeten colocation-datacenters voor publieke en kritieke diensten structureel beschermd worden. Ziekenhuizen, Belastingdienst, energievoorziening en watervoorziening zijn de fundamenten van onze samenleving.'

Beter startup-klimaat

Nederland dient volgens haar dan wel een serieus ondernemingsklimaat te creëren voor bedrijven in de AI-sector. 'Nu hebben Nederlandse en Europese AI-startups geen toegang tot rekenkracht, onvoldoende geduldig kapitaal, aanbestedingsregels die hen buiten de deur houden bij de overheid zelf, en netcongestie die fysieke uitbreiding onmogelijk maakt. De overheid heeft hier een rol die ze nu niet pakt: als start-

klant, als medefinancier van strategische rekencapaciteit en als regisseur die schaarse stroom en grond gericht toewijst aan bedrijven die bijdragen aan onze digitale soevereiniteit.' Dit laat onverlet dat de AI-sector ook kwetsbaarheden kent. 'Er zit een aantal grote gevaren in de wijze waarop big tech hun datacenter-vastgoed financiert. Zo zetten ze hun grote hyperscalers in toenemende mate buiten hun eigen balans. Ze richten daarvoor Special Purpose Vehicles (SPV's) die geld lenen bij private equity-fondsen, banken en pensioenfondsen. Deze SPV's kopen de grond, bouwen het datacenter en verhuren het vervolgens via een langetermijncontract terug aan de hyperscaler. Zo heeft Meta met Blue Owl Capital een SPV opgezet voor het Hyperion-datacenter in Louisiana: 27 miljard dollar aan schuld die buiten de balans van Meta blijft. Dit jaar zullen techbedrijven volgens marktanalisten zo voor enorme bedragen aan nieuwe schuld aantrekken.'

Nieuwe financiële crisis

Sommige analisten zien een zeepbel in de maak die uiteen kan spatten. Niet ten onrechte, aldus Nas. 'Dit soort financieringsstructuren zijn kwetsbaar als de verwachte AI-opbrengsten later komen dan gehoopt. Dan kan er een correctie ontstaan in waarderingen, financieringskosten en beschikbaarheid van kapitaal. Het verschil met de crisis in 2008 is dat de risico's niet meer in subprime-hypotheek zitten, maar in betonnen hallen vol GPU's die in een paar jaar verouderd zijn. AI is een technologie die vandaag al waarde creëert voor eindgebruikers en zal niet verdwijnen. Als er een correctie in de markt komt dan zou het voor ons goed uit kunnen pakken; het geeft wat meer ademruimte en computerchips worden minder schaars en betaalbaarder. Tenzij Europa meegetrokken wordt in een financiële crisis. Dat sluit ik niet uit.'

Europese AI Act

Verder van groot belang voor de Nederlandse datacentermarkt is de nieuwe Europese AI Act, legt ze uit. 'Deze wet draait erom dat organisaties beter moeten aantonen welke AI-systemen zij gebruiken, welke data worden verwerkt en hoe risico's worden beheerst. Een groot deel van de regels wordt vanaf 2 augustus relevant, terwijl bepaalde verplichtingen voor hoog-risico AI-systemen later ingaan. De AI Act verplicht organisaties weliswaar niet om data in Europa te hosten. Maar in combinatie met andere regels en toezichtseisen kan de wetgeving de vraag naar Europese datacentercapaciteit wel vergroten. Niet alleen voor de grootste organisaties, maar straks voor elke ziekenhuisgroep, gemeente en accountantskantoor dat AI inzet op klantdossiers. De colocationmarkt in Nederland gaat hier sterk van profiteren; vooral middelgrote, Nederlandse, soevereine datacenters zullen in trek raken. Voor vastgoedpartijen en -adviseurs die hierop inspelen, ligt er een gat in de markt.'

'Datacenters zijn niet oorzaak maar oplossing van netcongestie'

Het investeringsklimaat in datacenters ligt aan het infuus, waarschuwt Stijn Grove. Als Nederland niet snel van het slot gaat, vertrekken gebruikers en investeerders naar het buitenland, constateert de managing director van Dutch Data Center Association. Een oplossing ligt echter voor het grijpen. 'Laat ons mee-investeren in de infrastructuur.'

Grove representeert de data-operators en staat in nauw contact met partijen die onderdeel zijn van het hele data-ecosysteem. Datacenters zijn volgens hem van levensbelang voor Nederland. 'Na de brand in Almere is hopelijk het besef doorgedrongen hoe cruciaal ze zijn. De helft van een klein datacenter viel uit, maar de impact was enorm met huisartsenposten, een universiteit en hypotheekverstrekkers die tijdelijk uit de lucht waren. Onze economie is steeds meer digitaal. Een Nederlander zit gemiddeld negen uur per dag achter een beeldscherm. Elk beeldscherm is gekoppeld aan een datacenter. Belangrijke diensten zoals Defensie en politie zijn compleet afhankelijk van datacenters en hebben daarom eigen complexen; netbeheerders beschikken over tien datacenters, banken hebben er vijftien, de belastingdienst bezit twee grote datacomplexen.'

Extreem trage vergunningverlening

De vraag naar datacenterruimte overstijgt het aanbod ruimschoots, weet hij. Maar daar wringt de schoen. 'Nederland telt nu 500 datacenters, waaronder 200 grote commerciële. Hierin staat zo'n 2 gigawatt aan vermogen opgesteld. Dat zou de komende jaren gemakkelijk kunnen verdubbelen. Er is een grote cloudvraag vanuit overheden, ziekenhuizen, universiteiten. Alle software heeft AI-toepassingen die veel meer dataruimte vergen. Niemand onder de 30 kijkt tv, alles is streaming. Ook dat kost veel datacenterruimte. Dan hebben we het nog niet over de exponentiële AI-groei en de vele AI-datacenters die daarvoor nodig zijn. Maar door netcongestie is zo weinig mogelijk dat de sector op slot is aan

het gaan. Bestaande datacenters zitten vol, nieuwbouw is er amper. Ook de bouwsnelheid staat onder druk door vergunningen die extreem langzaam worden verleend. In 2016 had een datacenterproject binnen tien weken een vergunning en was de stroomaansluiting er meteen. Anno 2026 kost een vergunning gemiddeld 4,5 jaar en in Noord-Holland moet je negen jaar op stroom wachten.'

Buitenlandse investeringen

Investeren we niet in digitale infrastructuur dan vallen onze economische ambities stil, waarschuwt hij. 'Wat buitenlandse investeringen betreft, vormen datacenters in Nederland een van de grootste sectoren. Eén datacenter kost al snel 100 miljoen euro, nog los van de ict-apparatuur die erin gaat. Het hyperscalecenter in aanbouw in Amsterdam Westpoort vergt zelfs een investering van 1 miljard euro. Maar gebruikers kijken nu noodgedwongen naar het buitenland. TU Eindhoven laat zijn gewenste datacenter nu in Finland bouwen. Ook ons nationale paradepaard ASML zoekt in het buitenland. Als zulke cruciale spelers dat doen, vertrekt straks het hele ecosysteem van bouwers, dienstverleners en techbedrijven eromheen. Alles grijpt in elkaar. Onze sector is verplicht duurzame stroom af te nemen. Wij zijn daarom een van de grootste financiers van duurzame stroom in Nederland, zoals

windparken op zee. Als wij niets meer kunnen, komen die duurzame investeringen ook tot een halt.'

Nationaal datacenterbeleid

Concrete maatregelen zijn nodig, stelt Grove. 'Het investeringsklimaat is eigenlijk dood. Om uit deze impasse te komen, moeten we buiten de gebaande paden treden en het keurslijf afwerpen. Laat onze industrie meebouwen aan de infrastructuur en ons investeringen in het stroomnetwerk doen. Dan hoeven we niet tien jaar te wachten maar kunnen acht jaar eerder aan de slag. In regio Amsterdam hebben data-operators in twee jaar zelf onderstations gebouwd, tien jaar sneller dan netbeheerders doen. Dat datacenters netcongestie veroorzaken en stroom weggapen van huizen en scholen, klopt simpelweg niet. Woningen en scholen zitten op het laagspanningsnet, wij maken gebruik van het middenspanningsnet. Voorwaarde is dat netbeheerders de energiestromen gaan afstemmen op de bedrijvigheid, zodat de netcongestie afneemt. Ook is een actief nationaal datacenterbeleid nodig. Het kabinet kan dat afkijken van Noord-Holland, de enige provincie met een weloverwogen beleid, duidelijke kaders en in samenwerking met marktpartijen.'

Oplossingen

Datacenters kunnen zelfs bijdragen aan de oplossing van netcongestie, betoogt hij. 'Congestie ontstaat vooral door pieken. Datacenters kunnen zowel pieken als dalen opvangen en afvlakken met ons verbruik en opwekvermogen. Nu gaat veel windenergie verloren, omdat ons elektriciteitsnet de pieken niet kan opvangen. Waar de energiekabels aan land komen, wil je een grote gebruiker als een hyperscaler hebben die de piek kan aftoppen. Een datacenter is eigenlijk een energiehub; 95 procent van ons stroomverbruik wordt warmte. Zet er een warmte-afnemer naast zoals een woonwijk of kassencomplexen. Zo is in Uithoorn een datacenter gepland die zijn warmte aan de kassen gaat leveren. Liander hoeft zo het lokale net niet te verzwaren. Als dat op grotere schaal gebeurt, hoeft je niet te elektrificeren. Energieclusters helpen eveneens. Als we hele zware stroomverbruikers zoals hyperscales samenzetten in een energiehub en verplaatsen naar het hoogspanningsnet, vermindert dat elders de belasting.'

Het kan wel, zegt Grove indachtig het motto van D66-premier Rob Jetten. 'We hebben eindelijk een regering met ambitie. Ruimtelijk is er geen probleem; datacenters nemen slechts 350 hectare in beslag. Er zijn genoeg locaties met energievoorzieningen. In de Rotterdamse haven is nog veel plek, overal waar windenergie aan land komt. In Zeeland ook als er extra kerncentrales komen. Ook in Metropoolregio Amsterdam is afdoende uitbreidingsruimte. Maar ook de Flevopolder, Haarlemmermeer en de Kop van Noord-Holland misstaan niet. De economische toekomst is digitaal. Als het kabinet wil dat Nederland relevant blijft, komt het nu in actie.'

'Of datacenters kritieke infrastructuur zijn moet de politiek bepalen'

Netbeheerders staan open voor betere samenwerking met de datacentermarkt, zegt Netbeheer Nederland (NL) in een reactie. Netbeheer NL vertegenwoordigt alle elektriciteit- en gasnetbeheerders, van landelijke beheerders als Tennet tot regionale netbeheerders als Enexis, Liander en Stedin. Voorrang op het net, zit er evenwel niet in, verklaart woordvoerder Theo Scholte. 'Tot 1 januari 2025 behandelden netbeheerders aanvragen op volgorde van binnenkomst. Oftewel first come, first serve. Dat prioriteeringskader van ACM is in december 2025 aangescherpt en vanaf 2026 geldt een nieuw kader. Onveranderd is gebleven dat aanvragen met een maatschappelijk belang voorrang krijgen. Dat zijn congestieverzachtters, veiligheidsinstanties en basisbehoeften zoals wonen en onderwijs. Nieuwe aanvragen worden behandeld in prioriteitsvolgorde. AI-datacenters staan niet op het kader. Zij krijgen capaciteit toegewezen wanneer er ruimte is én wanneer er geen aanvragen van een van de prioritaire categorieën op de wachtlijst staan. Of netbeheerders datacenters als kritieke infrastructuur moeten bestempelen, is niet aan ons. Dat is een maatschappelijke afweging die door de politiek gemaakt zou moeten worden.'

Netbeheer NL vindt investeringen van de datacentermarkt in eigen energie-infrastructuur prima. 'Als datacenters mogelijkheden zien om te flexibiliseren, is Netbeheer NL daar voorstander van. Het is altijd goed om gebruik, opslag en opwek van energie slim ten opzichte van elkaar te ontwikkelen. Wanneer datacenters stroompieken kunnen afvlakken, is dat ook winst. Een datacenter bij een aanlandplek van een zeewindpark is dan een goed idee. In het nieuwe energiesysteem moeten we veel slimmer omgaan met de beschikbaarheid van energie. Dat vraagt veel meer samenwerking van alle betrokken partijen. Ook tussen datacenters en energiebedrijven,' aldus Scholte.

Maurits van Haare Heijmeijer,
CBRE-head of Datacentres NL

'Doodzonde als we de door AI aangejaagde groei missen'

CBRE maakt zich zorgen over het gepolariseerde debat over datacenters. Gezien de cruciale rol van datacenters in onze digitale economie pleit de vastgoedadviseur voor een welkomere houding. 'We kunnen onze sterke positie ook verliezen.'

Allereerst, hoe dienen we volgens CBRE de datacentermarkt te zien? Is het onderdeel van de bedrijfsruimtemarkt en tellen de investeringen erin mee in het totale vastgoedbeleggingsvolume? Maurits van Haare Heijmeijer, CBRE-head of Datacentres NL, legt uit. 'Strikt genomen is geen sprake van een vastgoed(beleggings)markt. De schil is weliswaar vastgoed, maar de datacenters zelf vormen een operationeel product. Het is beter vergelijkbaar met de hotelmarkt, waarbij de exploitant de data-operator is die datacapaciteit verhuurt.

De datacentermarkt hanteert ook geheel eigen parameters. Er wordt niet gerekend met een huurwaarde maar met verhuurbare it-load in kilowatts. De huurprijs is dan het tarief dat een eindgebruiker betaalt voor de gehuurde hoeveelheid kilowatt in een datacenter.'

Van vastgoedtransacties kan eigenlijk ook niet gesproken worden, vervolgt hij. 'Vastgoedtransacties vinden meestal plaats aan het begin van de ontwikkelketen, wanneer een operator of ontwikkelaar een grondpositie aankoopt voor de ontwikkeling van een datacenter. Bij operationele datacenters gaat het vaker om transacties met een M&A- of corporate finance-karakter. Dit soort transacties worden niet meegenomen in de vastgoedbeleggingscijfers, omdat ze niet als vastgoeddeals worden beschouwd.'

Huurgroei

Terug naar de Nederlandse markt zelf. Die noemt Van Haare Heijmeijer innovatief en commercieel zeer aantrekkelijk. 'Amsterdam is en blijft een cruciale Europese datacenterhub. In Metropoolregio Amsterdam (MRA) is de leegstand - de niet-benutte beschikbare capaciteit in colocatiedatacenters - met zo'n 6 procent historisch laag. Dat is te danken aan de grote vraag naar extra capaciteit. Die komt zowel vanuit cloud- en enterprise-toepassingen als de nieuwe AI-gedreven vraag. De meeste operators willen graag uitbreiden in Nederland. Daar komt de nieuwe markt van AI nog eens bij met een parallelle vraag. Deze enorme operationele behoefte aan datacentercapaciteit voert de huurprijzen op.'

Nieuwe groeimarkten

De groei wordt echter ernstig geremd door schaarste aan stroom en geschikte locaties. Dat blijft niet zonder consequenties, waarschuwt hij. 'Nederland was als stabiel, hooggeschoold internetknooppunt een van de vroegst opkomende datacenterlanden in Europa. Maar de groeicurve is afgevlakt ten opzichte van de andere FLAPD-markten, wat staat voor Frankfurt, Londen, Amsterdam, Parijs en Dublin. In de zoektocht naar beschikbare en betaalbare elektriciteit, verkennen operators nieuwe markten. Ze investeren nu veel in de Nordics, Iberia en Italië. Landen als Noorwegen en Zweden hebben het voordeel van natuurlijke koeling en goedkopere stroom dankzij waterkrachtcentrales. De combinatie van beschikbare en betaalbare elektriciteit en goede connectiviteit door (inter)continentale dataverbindingen, maken Spanje, Portugal en Italië nu tot strategisch gewilde locaties voor AI-datacenters.'

Nederland zit voor zijn gevoel op een pivotal moment. 'Anders dan die opkomende landen heeft Amsterdam voordeel van zijn positie als Europese business hub. Maar we kunnen onze sterke positie verliezen. Dat zou doodzonde zijn, want

dan missen we veel groei. Als we een innovatieve en digitale economie voorstaan, dient er meer ruimte geboden te worden voor verdere groei van de datacentersector. Die vormen de kern van de digitale infrastructuur en zijn kritiek voor de samenleving. Voor investeerders is het huidige Nederlandse beleid echter lastig te doorgronden. Ze moeten door veel regielagen heen; nationaal, provinciaal en gemeentelijk. Eenduidige nationale regie, met duidelijke afstemming tussen deze niveaus, zou wenselijk zijn. Dat zou ook in lijn zijn met het Wennink-rapport dat pleit voor nationaal AI-beleid en een faciliterende overheidsrol daarin.'

Onduidelijk beleid

De realiteit is voorlopig anders, legt hij uit. 'In Nederland bepalen provincies en gemeenten of en waar datacenters mogen komen. De Ruimtelijke Strategie Datacenters van het Rijk schrijft alleen voor dat hyperscales - datacenters vanaf 100.000 m² en 70 megawatt - niet zijn toegestaan, behalve de al vergunde in de Eemshaven en Middenmeer. Noord-Holland, dat met zijn Datacenterstrategie het meest uitgekristalliseerde beleid heeft, wijst dataclusters aan voor datacenters groter dan 2.000 m² en 5 megawatt die zijn verduurzaamd en een minimale impact mogen hebben op schaarse ruimte, energie en drinkwater. Andere provincies hebben minder uitgebreid beleid maar hanteren wel toetsingskaders. Netcongestie maakt nieuwbouw echter overal lastig. Van de gemeenten heeft Amsterdam dan weer het strengste beleid; tot en met 2035 zijn geen nieuwe datacenters toegestaan en bestaande datacenters mogen niet verder uitbreiden vanwege netcongestie en schaarse ruimte.'

Kritieke infrastructuur

Voor een objectievere kijk op datacenters pleit de CBRE-data-expert voor minder emotie in het publieke debat. 'Het moet minder gepolariseerd en meer verbindend. Het kabinet staat een innovatieve, digitaal gedreven economie voor. Een helder centraal, daarop gericht beleid, zal dan helpen. Zeker als daarbij de erkenning komt dat datacenters kritieke digitale infrastructuur zijn, net zoals het VK heeft gedaan. Connectiviteit kent geen landsgrenzen. Deze sector brengt heel veel kapitaal, innovatie en werkgelegenheid. Bovendien hangt er een hele keten aan vast die er garen bij spinnen.'

Hij is ervan overtuigd dat investeerders dan oog blijven houden voor Nederland. 'Buitenlandse spelers willen stabiele locaties die geopolitiek niet te rommelig zijn. Het is ook bemoeiend dat Nederlandse partijen ambitieus blijven. Op toplocaties als Amsterdam en Schiphol-Rijk lijkt het plafond voor nu bereikt. Maar operators verleggen hun focus naar andere geschikte locaties. Zo is Flevoland in trek. Ook verwachten we groei in de richting van Rotterdam/Den Haag, Groningen en wellicht ook Eindhoven.'

'De keuzes die Nederland vandaag maakt bepalen onze positie in de digitale machtsverhoudingen van morgen'

Heeft Nederland een AI-giga-factory met een rekenkracht van meer dan 100.000 AI-chips en een IT-capaciteit tot 750 megawatt nodig? Dit plan van de Nederlandse datacenterontwikkelaar Volt en energiebedrijf Eneco in de Rotterdamse haven roept zowel bewondering als weerstand op. Volgens HCSS en Peter Wennink levert het ons land de gewenste digitale soevereiniteit op. Het kabinet noemt het project echter te duur en overbodig.

Het projectvoorstel van Volt Datacenters en Eneco is bepaald geen losse flodder. Het consortium is al met het Havenbedrijf Rotterdam, Rotterdam en provincie Zuid-Holland in gesprek over de beoogde locatie, energie en randvoorwaarden. Ook is het project ingediend bij de Europese Commissie. Eneco bouwt een windpark op zee voor de duurzame stroomvoorziening en re-

gelt de netaansluiting. Als techpartner is het Amerikaanse Nvidia aangewezen, producent van de benodigde geavanceerde AI-chips. De AI-gigafabriek kost volgens Volt in de eerste fase ongeveer 7,5 miljard euro: 2,5 miljard euro voor het datacentergebouw en 5 miljard voor de energie-infrastructureur en AI-hardware. De totale investering om tot de maximale capaciteit van ruim 100.000 AI-chips en 750 megawatt te komen, is echter 22,5 miljard euro.

De AI-gigafabriek heeft invloedrijke voorstanders. Voormalig ASML-topman Peter Wennink adviseerde het kabinet in zijn rapport van eind 2025 expliciet om het miljardenproject te steunen. 'De AI-Gigafabriek versterkt de digitale soevereiniteit en economische weerbaarheid van Nederland en de EU door strategische AI-rekenkracht op eigen bodem te realiseren. Het project versnelt innovatie in cruciale sectoren, creëert duizenden banen, versterkt kennis- en talentecosystemen, stimuleert wind-op-zee-parkinvesteringen en positioneert Rotterdam als tweede

ationale digitale infrastructuurhub naast Amsterdam.' Vanwege de projectlocatie nabij de aanlanding van wind-op-zee-stroom zal de fabriek geen negatief effect op netcongestie hebben. Ook de Europese Commissie is voor. Brussel stelt zelfs 20 miljard euro ter beschikking voor de bouw van vijf AI-gigafabrieken in de Europese Unie. De potentieel belangrijkste steunpilaar is echter het huidige kabinet. Want om voor de Europese miljardensubsidie in aanmerking te komen, moet ook het betrokken land zich er financieel aan committeren.

Njet van kabinet

Het Nederlandse antwoord volgt op 31 maart van Willemijn Aerdts, D66-staatssecretaris van Digitale Economie en Soevereiniteit. 'Het kabinet constateert dat binnen de huidige begroting geen ruimte bestaat voor het aangaan van de vereiste financiële verplichtingen ten behoeve van de aanbesteding van grootschalige reken capaciteit bij een AI-gigafabriek. Hierdoor kan nu geen publieke reken-

capaciteit worden aanbesteed. Het kabinet is, in lijn met het rapport-Wennink, voorstander van AI-gigafabrieken, die volledig door de markt worden gefinancierd, waarbij voor het kabinet een taak ligt om de randvoorwaarden daarvoor te versterken. Het kabinet investeert al 71 miljoen euro in een AI-fabriek in Groningen, met een totaal van ruim 200 miljoen vanuit een samenwerking met regio Groningen en Noord-Drenthe en de Europese Commissie. Het kabinet kiest daarmee voor een flexibele en duurzame doorontwikkeling van AI-infrastructureur, die meegroeit met de marktvraag', schrijft ze in een Kamerbrief.

Het miljardenproject van Volt en Eneco is daarin niet nodig, stelt ze op grond van een Ecorys-onderzoek in opdracht van het ministerie van Economische Zaken. 'Een grootschalige en centrale AI-gigafabriek is met name relevant voor het trainen van de meest geavanceerde AI-modellen. Maar voor veel toepassingen, met name het draaien van reeds getrainde AI-modellen, volstaan kleinere rekenfaciliteiten. Het rapport van Ecorys wijst daarnaast op verschillende onzekerheden. Zo vraagt een AI-gigafabriek om zeer omvangrijke investeringen en is het onzeker in hoeverre Nederlandse partijen op korte termijn zelfstandig zeer geavanceerde AI-modellen zullen ontwikkelen die dergelijke reken capaciteit vereisen.'

'Wij gaan door'

Volt-ceo Han de Groot spreekt begin april van een gemiste kans voor Nederland. Landen als Frankrijk en Duitsland zien volgens hem wel de noodzaak in van strategische investeringen in AI-rekenkracht om hun digitale en economische positie te versterken. Zo heeft Duitsland onlangs voor ruim 800 miljoen euro aan rekenkracht ingekocht. Hij laat zich echter niet ontmoedigen. 'Wij gaan door,' zegt hij tegen landelijke media. 'De Europese route

is nu afgesloten, maar het plan staat. We hebben de locatie in beeld, de grid-connectie en een sterk consortium om een AI-rekencentrum te realiseren dat Nederland en Europa van rekenkracht kan voorzien.'

Half mei publiceert The Hague Center for Strategic Studies (HCSS) vervolgens een studie die haaks staat op de conclusie in het Ecorys-rapport. De bouw van een AI-gigafabriek in Nederland is juist hard nodig vanwege de cruciale bijdrage aan digitale autonomie, economische groei en nationale veiligheid, aldus HCSS in het onderzoek in opdracht van AI-gigafabriek-consortiumpartner Eneco. In de studie hamert HCSS vooral op het verminderen van de afhankelijkheid van Amerikaanse en Aziatische technologiebedrijven. 'De beschikbaarheid van grootschalige AI-rekenkracht is geen neutrale factor meer. Het raakt direct aan economische kracht, geopolitieke positie en nationale veiligheid. Een AI-Gigafabriek is geen doel op zich, maar een strategisch instrument', stelt hoofdauteur en strategisch analist bij HCSS Ron Stoop.

Machtsmonopolie

Die afhankelijkheid is volgens Stoop nu al te groot. 'Zonder duidelijke keuzes in eigendom en governance kan zo'n faciliteit bestaande afhankelijkheden juist verdiepen. Drie Amerikaanse hyperscalers - AWS, Microsoft Azure en Google Cloud - bezitten al 70 procent van de EU-markt. Voor AI is deze afhankelijkheid nog sterker: 85 procent van de Graphical Processing Units (GPUs, ofwel AI-chips) die nodig zijn voor AI zijn in bezit van Amerikaanse aanbieders. Wanneer een AI-gigafactory buiten Nederland staat, en zeker buiten de EU, bestaan er risico's op disruptie of economische dwang door derde landen. Staten kunnen exportrestricties, sancties of locatiegebonden gebruikbeperkingen opleggen voor geavanceerde AI-chips, software of componenten.'

Amerikaanse restricties

Dit is volgens hem geen vergezocht scenario. 'De White House AI Action Plan bevat regels over het exportbeleid van krachtige AI-chips: deze zouden niet in de handen van 'risicolanden' mogen vallen. Verder werd er in het plan ook geopperd om locatie-verificatie voor geavanceerde AI-chips te verkennen. Dit zou betekenen dat deze chips op afstand gemonitord zouden kunnen worden. Mocht Nederland of een ander Europees land om welke reden dan ook als 'risicoland' bestempeld worden, kan dit grote gevolgen hebben voor het functioneren van een AI-gigafactory. Naast AI-chips zou dit mogelijk ook kunnen gebeuren voor onderhoudscontracten of vervangingsonderdelen. Hoewel deze maatregelen vanuit de VS vooral zijn genomen tegen niet-EU landen als China, Rusland en Iran, is het in de huidige diplomatieke realiteit niet uit te sluiten dat ook Europa op enig moment te maken krijgt met zulke restricties.'

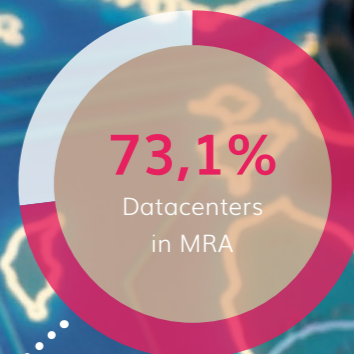
Gerichte actie nodig

Volgens Stoop is snelheid nu cruciaal. 'De keuzes die Nederland vandaag maakt, bepalen onze positie in de digitale machtsverhoudingen van morgen. Dit vraagt om gerichte en samenhangende actie van beleidsmakers. Koppel publieke investeringen aan Europese leveranciers en beperk strategische afhankelijkheden. Reserveer een deel van de rekenkracht voor Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen. Zet AI-capaciteit gericht in voor maatschappelijke opgaven zoals veiligheid, gezondheid en duurzaamheid. En werk structureel samen met netbeheerders en overheden om energie- en ruimte-impact te beheersen.' Of de argumenten van HCSS en de lobbykracht van Wennink en het consortium het kabinet op andere gedachten brengen, valt te betwijfelen. Volt-ceo De Groot is intussen hard op zoek naar private investeerders en wil uiterlijk 2028 met de bouw beginnen.

De fysieke ruimte achter de digitale economie

Datacenters zijn de stille infrastructuur onder AI, cloud, internetbankieren, streaming, zorgtoepassingen en vrijwel alle digitale processen. Nederland speelt daarin een belangrijke rol: de MRA behoort volgens de Dutch Data Center Association tot de vier belangrijkste datacenter-hubs van Europa. Tegelijk laten de cijfers zien waar de spanning zit. De vraag naar rekenkracht groeit snel, terwijl ruimte, stroom en netcapaciteit schaars zijn. Voor NVM Business is dit daarmee niet alleen een technologieverhaal, maar vooral ook een vastgoed- en vestigingsklimaatvraagstuk: waar kan de digitale economie nog groeien, wie maakt daar ruimte voor, en hoe wegen we economische waarde, energiegebruik en maatschappelijke acceptatie tegen elkaar af?

BRONNEN: Dutch Data Center Association / Dutch Data Centers, Datacenters in feiten en cijfers, 2025; Dutch Data Center Association, State of the Dutch Data Centers 2025; Ministerie van Economische Zaken, Staat van de Digitale Infrastructuur 2024; CBS 2021 en CBS 2025, zoals opgenomen in DDA-feitenblad; Ecorys 2023, zoals opgenomen in DDA-feitenblad; Savills, DC in the Netherlands for Charlotte, tabs Stock, Key Hubs, Market players en Projects.

Nederland 4de digitale hub in Europa

193
commerciële
faciliteiten

338
eigen beheer

863
MW colocation

Werkgelegenheid

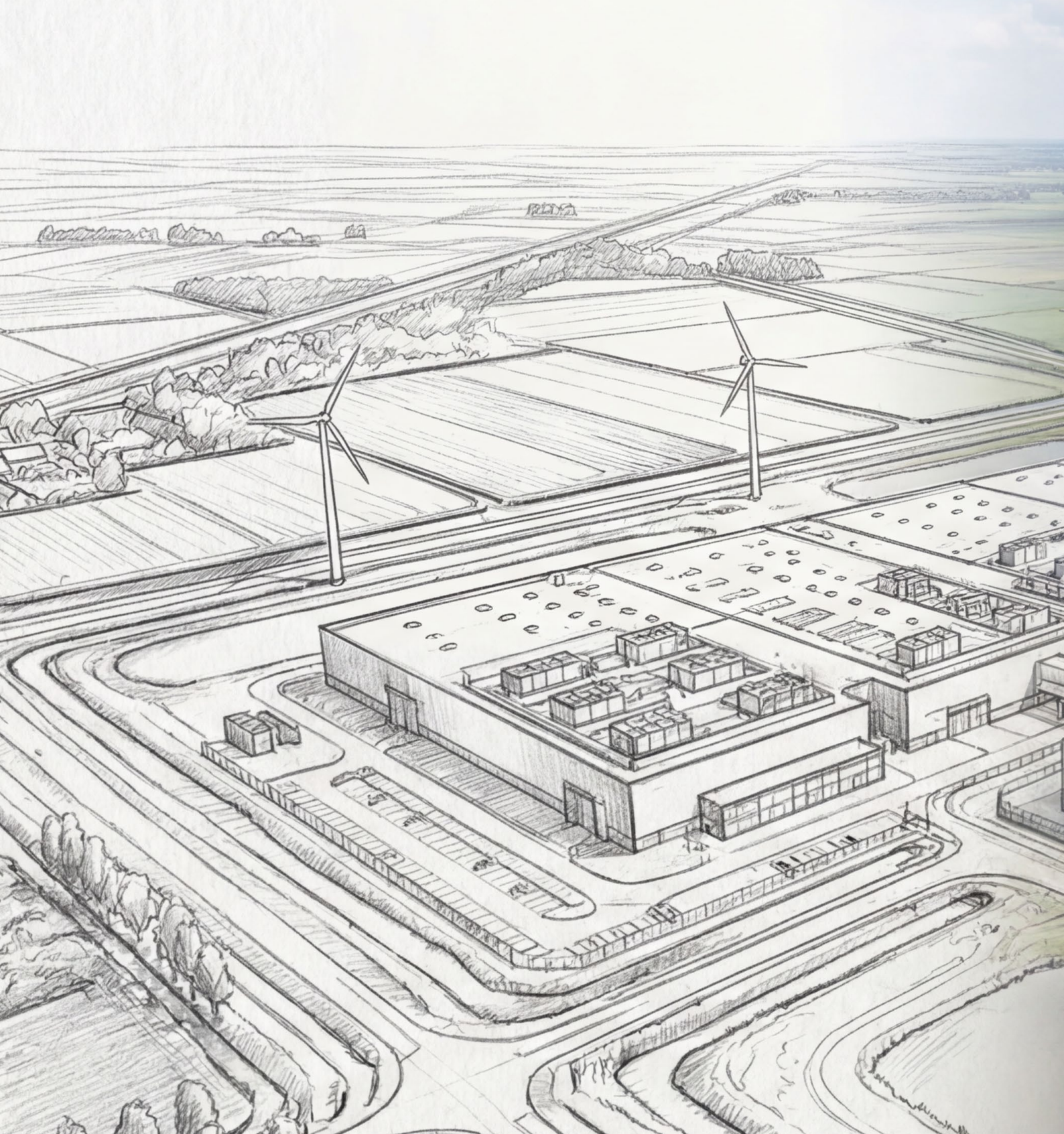
6.070
FTE direct

13.000
FTE indirect

Economische bijdrage

15,8
miljard euro direct

8,4
miljard euro indirect

Colofon

Coördinatie: Göran de Gucht NVM
Begeleiding: Erwin Asselman
Tekst: Martijn van Leeuwen
Beeld: Marcel Krijger, Martin Dijkstra,
Tom Feenstra, Michel ter Wolbeek,
Shutterstock
Art director: Naim Niebuur

Prompt omslagbeeld: datacenter
in Nederland, vanuit de lucht gezien,
rechts fotografisch verloopt naar
links in lijntekening